

NIEUWE FOKKEN VOOR MOLEN DE VEER

Fokken zijn zeer onderhoudsgevoelig. Na 23 jaar trouwe dienst was het nodig de oude fokken toch af te danken. Met vele reparaties en liefkozingen heb ik het einde nog 9 jaar kunnen uitstellen. En op zo'n manier raak je toch gehecht aan die dingen. Daarover gaat dit verhaal.

De Veer heeft twee wieksystemen: Oud-Hollands en systeem Fauël, fokwieken dus. Het ontwerp van de fok is gevoelig voor houtrot, doordat het regenwater kan blijven liggen in de holtes van de gebogen schoep. Dit gebeurt alleen als deze wiek verticaal wordt weggezet en dat is nu wat er 18 jaar mee gedaan is. Het begon met de schenkels, de kromme profielen waarop de schroten bevestigd zijn. Deze schenkels zijn makkelijk te vervangen en als je het geluk hebt aan sloponderdelen te komen, hou je tevens een eeuwenoude traditie in stand: hergebruik van molenonderdelen. Hiernaast zie je de sloponderdelen, afkomstig van molen De Zandhaas in Santpoort en molen De Adriaan in Haarlem.

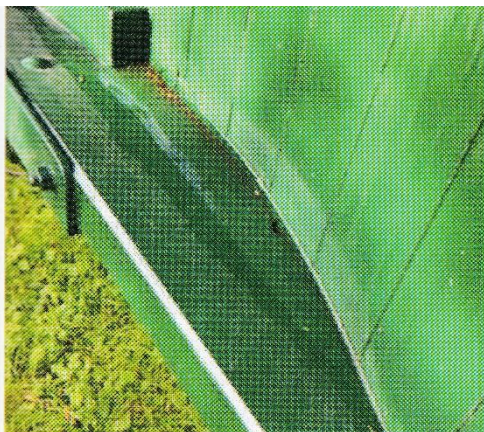

Als molenaar kun je veel zelf doen en in totaal heb ik vijf schenkels vervangen.

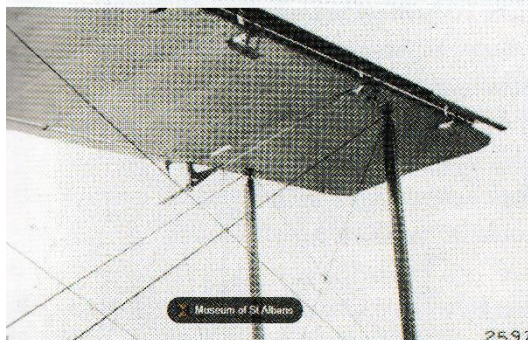
Op de linker foto zie je dat het regenwater blijft liggen, omdat de draingaten snel verstopt zijn. Bij de nieuwe fokken zijn de draingaten daarom groter gemaakt. Het tweede verschil is het blanke, ongeschilderd hout. Dat is accoya, klinkt exotisch, maar het is gewoon naalddhout. Het is milieuvriendelijk verduurzaamd met azijnzuuranhydride. Daardoor gaat het twee keer zolang mee als onbehandeld hout. De naturelkleur zal langzaam grijs worden. Dit hout is zo zuur, dat micro-organismen, schimmel en zwam het niet meer lusten. Het is daarom wél een vereiste, dat het ijzerwerk van de beste kwaliteit roestvrij staal moet zijn. Als laatste maatregel zetten wij afgelopen vijf jaar de roed met de fokken horizontaal weg, zodat er geen water op de schenkels blijft liggen. Voor het Oud-Hollands systeem maakt dat niet uit. Die optie is natuurlijk niet voor elke molen weggelegd.

Nu we het toch over de fokken hebben:

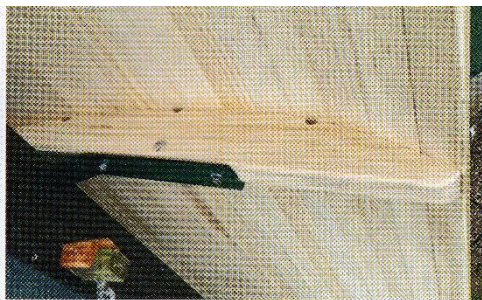
"Sinds de molen fokken heeft, staan de kopjes

te rammelen in de kast". Dit is een uitspraak van de vrouw van een molenaar en dat herken ik. Zal ik voor u uitleggen, omdat ikzelf uit de luchtvaart kom. In 1944 heeft Ir Fauël octrooi gekregen voor zijn fokwiek. Maar het idee bestond al veel langer. In 1920 had de Duitse vliegtuigenieur Gustav Lachmann de kleine hulpvleugeltjes bedacht die de vliegtuigvleugel betere eigenschappen gaf bij lage snelheid. Hij kreeg echter geen patent, omdat hij niet kon aantonen dat het werkte.

Tegelijkertijd kreeg de Engelse luchtvaartpionier Handley Page wél patent op hetzelfde. Uiteindelijk gingen ze samen verder en kreeg hun uitvinding de naam **"Handley Page Slot"**. Met deze Handley Page slots kon het vliegtuig starten en landen binnen 50 meter, tegenwoordig de breedte van een landingsbaan. Ziet u dat voor zich? Het nadeel van deze slots was dan weer wél de lage topsnelheid. Het geeft immers extra weerstand, het is geen stroomlijn.

Tegenwoordig hebben moderne vliegtuigen ook zulke hulpvleugels aan de voorkant van de vleugel. Alleen zijn ze intrekbaar en heten ze dan slats. Het is een duur onderdeel, maar onmisbaar bij start en landing. Ook deze slats geven veel weerstand hetgeen resulteert in 4% extra brandstofverbruik. Nóg treffender is de gelijkenis met wat de vrouw van de molenaar constateerde: Het hele vliegtuig trilt als de slats uitgestoken zijn en de kist vindt het niet fijn. Zodra ze na de start ingetrokken worden, verdwijnt het gerammel en kan het vliegtuig versnellen tot twee keer zo snel en zuiniger bovendien. Voor de fokwiek geldt dan ook hetzelfde: Bedoeld voor slappe wind, niet voor snelheid.

Mijn opa was korenmolenaar in Wanroij (NBr). In 1944 had hij Busselneuzen laten monteren. Aanvankelijk was hij er heel tevreden mee, maar al gauw kreeg hij spijt. Twee jaar later zag hij bij collega Manders in een dorp verderop, Oeffelt, op molen De Vooruitgang het eerste systeem Fauël. *"Dit systeem is veel beter en voordeliger dan dat hollend paard van mij!"*

Henk Derks

